

เจตนารมณ์ เชิงรูปธรรม การป้องกัน อวนรุนอวนลาก บริเวณชายฝั่ง

ศราวุธ เจ๊ะลิ๊ะ

ผลพวงจากการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึงแผนพัฒนาฉบับที่ ๕ ในปัจจุบัน แม้จะทำให้ผลผลิตโดยรวมเพิ่มขึ้น แต่ทรัพยากรทางธรรมชาติต่าง ๆ ก็ลดน้อยถอยลงอย่างน่าเป็นห่วง ในส่วนของการประมง แม้โดยอำนาจต่าง ๆ ของทางราชการจะพยายามอย่างยิ่งยวดที่จะอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำไว้ให้คงที่ ไม่ว่าจะการอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการประมง พ.ศ. ๒๔๕๐ หรือประกาศระเบียบการประมงเพื่อคุ้มครองและอนุรักษ์สัตว์น้ำหลายสิบข้อด้วยกัน แต่นั่นไม่สามารถจะหยุดยั้งหรือสกัดกั้นการทำลายทรัพยากรส่วนนี้ให้ลดน้อย

ลงได้ไม่ ภาพของอวนรุน อวนลาก ที่ทำการประมงในเขต ๓,๐๐๐ เมตร จากแนวขอบฝั่งมีให้เห็นเป็นประจำ ทำลายสายตาของผู้ที่มีหน้าที่รับผิดชอบอยู่เสมอ ๆ ทรัพยากรประมงนั้น เป็น Renewable Resources ถ้าหากมีการจัดการบริหารที่ไม่ถูกต้องแล้ว แน่นอเนย่อมส่งผลกระทบต่ออื่นอย่างรุนแรงในอนาคต ดังนั้นในวิถีความรับผิดชอบต่อทรัพยากรร่วมดังกล่าวจำเป็นที่ต้องแสวงหามาตรการป้องกันที่เป็นรูปธรรมทางการปฏิบัติมากที่สุด นั่นคือหากไม่เป็นวิธีที่เอื้ออำนวยให้ผลผลิตสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นโดยตรง ก็ต้องไม่กระทบกระเทือนต่อวิถีทำมาหากินของชาวประมงผู้หาเช้ากินค่ำตามเขตน่านน่านชายฝั่งนั่นเอง

ประมงทะเล : พัฒนาการที่ไร้แบบแผน/
การควบคุม

ภายใต้โครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยที่ยอมรับกันว่าเป็นประเทศกำลังพัฒนาแบบทุนนิยมเสรีที่เปิดโอกาสให้ธุรกิจเอกชนเข้ามาแสวงหากำไรสุทธิได้อย่างเต็มที่ ในธุรกิจที่ต้องแข่งขันกันผลิตและจำหน่ายข้ามประเทศข้ามทวีป ซึ่งปราศจากการแบ่งรูน มุ่งแต่แสวงหากำไรได้เปรียบของบุคลากรค้าและบุคลากรชำระเงิน การประมงของไทยจัดอยู่ในอันดับหนึ่งในสิบของประเทศที่มีอุตสาหกรรมประมงทะเลก้าวหน้าสูงสุดในโลก ทั้งนี้เพราะสามารถจับสัตว์น้ำได้ไม่ต่ำกว่า ๑.๘ - ๒.๐ ล้านเมตริกตันต่อปี

ภาพความแจ่มใสดังกล่าวเกิดขึ้นหลังจากข้อตกลงความช่วยเหลือระหว่างรัฐบาลไทยกับรัฐบาลเยอรมันตะวันตกเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๓^(๑) ทั้งนี้ได้มีจำนวนเรือประมงปลาหน้าดิน พวกเรืออวนลากจากจำนวน ๕๕ ลำ เพิ่มขึ้นจำนวน

๘,๗๔๑ ลำในปี พ.ศ. ๒๕๒๔ เช่นเดียวกันที่จำนวนครีวเรือประมงจากจำนวน ๒,๗๗๑ ครีวเรือในปี พ.ศ. ๒๕๑๐ เพิ่มเป็นจำนวน ๖,๓๑๑ ครีวเรือในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ผลจากพัฒนาการดังกล่าวพบว่ากำลังผลิตสัตว์น้ำหน้าดินของอ่าวไทย ซึ่งสามารถจับได้ ๑๐๕ กิโลกรัม/ชั่วโมง^(๒) ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ลดลงเหลือเพียง ๖๑ กิโลกรัม/ชั่วโมง ในปี พ.ศ. ๒๕๒๕ และมากกว่าร้อยละ ๖๕ ของผลการจับสัตว์น้ำดังกล่าว อยู่ในรูปของปลาเบ็ดที่เพียงใช้เป็นวัตถุดิบอาหารสัตว์ จากข้อเท็จจริงดังกล่าวทำให้มีการศึกษาและเสนอกันว่าถ้าต้องการให้ผลทดแทนทางเศรษฐกิจสุทธิสูงสุดแล้ว จะต้องลดเรืออวนลากที่มีอยู่ในปัจจุบันลง ร้อยละ ๗๓ สำหรับการประมงหน้าดิน และร้อยละ ๗๑ สำหรับการประมงปลาผิวน้ำ กอปรกับการประกาศขยายน่านน้ำเขตเศรษฐกิจจำเพาะ ๒๐๐ ไมล์ทะเลของประเทศเพื่อนบ้าน ทำให้พื้นที่การประมงที่เคยมีอยู่เดิมต้องหดหายไปไม่ต่ำกว่า ๓๐๐,๐๐๐ ตารางไมล์ทะเล มาตรการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งจึงเป็นการอย่างเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องรีบดำเนินการให้มีประสิทธิผลที่สุด

ปะการังเทียม: เครื่องกีดขวางอวนรุน/อวนลาก

แนวความคิดการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำ บริเวณชายฝั่ง โดยใช้ปะการังเทียมได้เริ่มทดลองปฏิบัติครั้งแรกโดยกรมประมง^(๓) ทดลองสร้างแหล่งอาศัยของสัตว์ทะเล เมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๑ ที่บริเวณชายฝั่งทะเลจังหวัดระยอง ปี พ.ศ. ๒๕๒๔ ที่บริเวณอ่าวพังงาและปี พ.ศ. ๒๕๒๕ ที่อ่าวนครฯ และหน้าสถาบันเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งจังหวัดสงขลา

รัฐมิตเล ๒๖

ปะการังเทียมหรือแนวหินเทียม (Artificial Reefs) เป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของสัตว์ทะเล ซึ่งได้เลียนแบบธรรมชาติโดยใช้วัสดุและอุปกรณ์แข็งแรง ทนทาน เช่น ขางรถยนต์ แทนคอนกรีต ปล่อยหรือท่อซีเมนต์ โดยจัดเป็นรูปโครงสร้างต่าง ๆ แล้วนำไปปล่อยทิ้งไว้ให้เป็นกลุ่ม ๆ หรือเป็นแนวคล้ายแนวปะการังตามชายฝั่งเพื่อเป็นที่อยู่อาศัยหลบซ่อนของสัตว์น้ำและยังเป็นเครื่องกีดขวางอวนรุน อวนลากที่ลัดลอบทำการประมงในเขตชายฝั่งได้เป็นอย่างดี

รายงานการศึกษาเบื้องต้น^(๔) พบว่าแนวปะการังเทียมมีชนิดพันธุ์สัตว์น้ำเข้ามาอาศัยหลบซ่อนตัวอยู่ไม่ต่ำกว่า ๕๐ ชนิด เช่น ปลากระัง ปลากระพง ปลาสลิดทะเล ปลาน้ำดอกไม้ ปลาสร้อยนกเขา หมึกหอม และหอยต่าง ๆ นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งซ่อนตัวของสัตว์น้ำวัยอ่อนที่สำคัญทางเศรษฐกิจ เช่น ลูกปลาทุ-ลั้ง ลูกปลาอินทรี ลูกปลาสีกุน ฯลฯ เมื่อใช้เบ็ดทำการจับปลาบริเวณนี้พบว่า เมื่อทิ้งปะการังเทียมไว้ ๑๕ วัน จะจับปลาได้ ๑ กก./ชม./สาย อัตราการจับจะเพิ่มขึ้นเป็น ๗ กก./ชม./สาย เมื่อทิ้งปะการังเทียมไว้ ๑๕๕ วัน ในทำนองเดียวกันเมื่อใช้ลอบจับสัตว์น้ำพบว่า อัตราการจับเป็น ๑๗๐ กรัม/วัน/ลอบ เมื่อทิ้งปะการังเทียมไว้ ๓๐ วันและจับเพิ่มขึ้นเป็น ๘๒๑ กรัม/วัน/ลอบ เมื่อทิ้งไว้ ๑๖๕ วัน

ข้อเสนอแนะและบทสรุป

ประเทศไทยมีชายฝั่งทะเลที่มีความยาวรวมกัน ๒,๖๑๔ กิโลเมตร เป็นชายฝั่งอ่าวไทยด้านตะวันออก ๕๖๒ กิโลเมตร อ่าวไทยด้านตะวันตก ๑,๑๕๔ กิโลเมตร และชายฝั่งด้านทะเลอันดามันอีก ๘๙๘ กิโลเมตร ทั้งนี้มี ๒๓ จังหวัดที่มีอาณาเขตจดชายฝั่งทะเล ดังรายงาน

ที่กล่าวแล้วว่าการสร้างปะการังเทียมทำให้ผลผลิตสัตว์น้ำเพิ่มขึ้นเป็นอย่างมาก เมื่อพิจารณาสภาพความเป็นอยู่และบทบาทกิจกรรมทางการประมงของชุมชนประมงพื้นบ้านขนาดเล็กซึ่งทั่วประเทศมีจำนวนมากกว่า ๒๕,๒๒๕ ครีวเรือ ท่ามาหาเลี้ยงชีพด้วยเครื่องมือประมงที่ง่าย ๆ เช่น พวกเบ็ด เท แร้ว ลอบ ไซ หรืออวนลอย แล้วคาดว่าสามารถเพิ่มรายได้แก่กลุ่มประชากรดังกล่าวได้เพิ่มขึ้นหรือสามารถแก้ปัญหาพื้นฐานอื่น ๆ ได้ในระดับหนึ่งเช่นเดียวกัน การรณรงค์สร้างปะการังเทียมตลอดแนวชายฝั่งจึงเป็นกิจกรรมที่ภาครัฐบาลและเอกชนน่าจะประสานผลประโยชน์จัดสร้างขึ้นอย่างรีบด่วน การใช้ยุทธศาสตร์แปรเจตนา-รณการอนุรักษ์ทรัพยากรสัตว์น้ำชายฝั่งแก้ปัญหาอวนรุน-อวนลากที่ทำการประมง (ผิดกฎหมาย) ในเขต ๓,๐๐๐ เมตร จากการใช้เครื่องมือ กฎหมายปราบปรามผู้ฝ่าฝืนเพียงอย่างเดียวจะไม่เพียงพอ การสร้างปะการังเทียมจึงน่าจะเป็นรูปธรรมการป้องกันที่มีประสิทธิผลในทางการปฏิบัติมากที่สุด △

เอกสารประกอบบทความ

(๑) งานเศรษฐกิจการประมงและแผนงาน. "สถิติการประมงแห่งประเทศไทย ๒๕๒๕"

กรมประมง

(๒) หน่วยสำรวจแหล่ง, กรมประมง. ๒๕๒๕.

(๓) วิเศษ ชมเดช. "พิธีปล่อยปะการังเทียมที่จังหวัดสงขลา". วารสารการประมง, ๓๗ (๔) ๒๕๒๗.

(๔) วารสารข่าวประมงเพื่อชาวประมง. "มีนนิเวศน์". ๑๐ (๓-๔) หน้า ๑๐๑-๑๐๓, ๒๕๒๗.